

Списание за наука

„Ново знание“

ISSN 2367-4598 (Online)

ISSN 1314-5703 (Print)

Академично издателство „Талант“

Висше училище по агробизнес и развитие на регионите - Пловдив

New Knowledge

Journal of Science

ISSN 2367-4598 (Online)

ISSN 1314-5703 (Print)

Academic Publishing House „Talent“

*University of Agribusiness and Rural Development
Bulgaria*

<http://science.uard.bg>

ON THE PRINCIPLES OF THE SPIRIT AND THEIR ECOLOGY

Lyuben Hristov

University of agribusiness and rural development, Plovdiv, Bulgaria

Abstract: Primary and public are manifestations of the spirit. The divine, primary steps are set at the beginning of the biological development of man. The social environment, and above all the physical needs of the body, subjective feelings, reason, and the will of the soul, predominate the prevailing public manifestations of the spirit. In this regard, the conceptualization of the spirit in symbolic forms, strength or weakness predetermines the need to derive the natural principles of self-realization. The primary manifestations outline the preconditions for its environmental friendliness.

Keywords: principles of spirit, primary and public manifestations, ecology of spirit.

ЗА ПРИНЦИПИТЕ НА ДУХА И ЕКОЛОГИЧНОСТТА ИМ

Любен Христов

Висше училище по агробизнес и развитие на регионите - Пловдив

Резюме: Първични и публични са проявите на духа. Божествените, първични стъпки се задават с началото на биологичното развитие на човека. Социалната среда, и преди всичко физическите потребности на тялото, субективните чувства, разум и воля на душата предопределят превес на публичните прояви на духа. В тази връзка концептуализирането на духа в символни форми, силата или слабостта му предопределят необходимостта за извеждане на естествените принципи за самоосъществяването му. С първичните проявления се очертават предпоставките за неговата екологичност.

Ключови думи: принципи на духа, първични и публични прояви, екология на духа.

ВЪВЕДЕНИЕ

Тезата на статията е извеждане и критичен анализ на принципите на духа. Разкриването им налага разграничаване на априорната, извънпитната същност – от променените им прояви с въздействията и влиянията в триединството „дух, душа и тяло“ на човека. Диференцирането на двете основни прояви на принципите – първична, която естествено присъства, и публична – дефинират автономността на човека и мястото му в света.

В триединството на човека върху принципите оказват въздействие *физиологичните особености* на тялото и частите на душата – *разум, чувства и воля*. В тази връзка се променят първичните божествени състояния на духа – *съвест, общение и интуиция*. На тази основа се задават, формират и валидаризират разнообразни особености при структурирането и функционирането на социокултурната среда. Естествените състояния в триединството „дух, душа и тяло“ имат проективен израз в отношенията на златната (божествената) пропорция. В нея между малката, средната и сбора от двете към външната сфера са в пропорционално отношение със стойност 1,618... С това пропорционално отношение малката сфера на духа се отнася към средната сфера – на тялото, както сборът от двете към външната сфера – на душата. Влиянията в божествената пропорция са както взаимопроникванията между светлината и тъмнината. Взаимодействията в триединството на човека предопределят необходимостта за анализ на обособил се проблемен хоризонт. Това преекспонира целта на работата – критико-аналитично извеждане на естествените принципи на духа. Разкриването им налага разграничаване на априорната, извънпитната им същност от публичните проявления, които са повлияни в триединството на човека. Произтичащата от това задача предопределя отговор на предпоставките за вариативните аспекти на съвестта, общението и интуицията на духа.

Априорната, извънпитната същност на принципите на духа задава естествената им екологичност. Присъствието на екологичната перспектива получава гражданственост в древна Гърция. Представителите на натурфилософските школи валидаризират понятието „екология“. Неговите начални значения са естествена чистота на човека, на къщата, святост на дома и храм на Бога. Тази онтологична натовареност като съединителна нишка преминава през времето. С периодичните промени в природата и разнообразните действия на човека, водещи до структуриране или преформирание на обитаемата среда, смислово се разширява и натоварва понятието „екология“. Предизвиканите изменения периодично реактуализират и налагат нови природосъобразни парадигми, носещи отпечатък на разнообразните културни традиции в света.

Съществен аспект, разширяващ проблемния хоризонт на екологичността на духа, са интерпретативните смесвания на политически, морален, правен, религиозен и културно-философски хоризонт на пространството. Потребностите и динамиката на живота влизат в противоречие с естествените преливания и взаимодействия в природата и произтичащото от това видоизменяне на екоперспективата на духа. Екологичните въпроси се усложняват и от субективните действия в социосредата, налагащи подчинително отношение към средата.

ЛИТЕРАТУРЕН ПРЕГЛЕД

В съвременето присъстват различни начини и аспекти на интерпретиране и осмисляне на екологичността. Будистът Тич Хан извежда загрижеността си, акцентирайки върху нарушените естествени условия на Земята. Францисканският монах Ричард Рох насочва вниманието към разнородните преживявания на променената среда. В този смисъл естественото състояние на света трябва да се определя с вярата. Бил Плоткин е автор, който свързва човешката душа с духа.

ДИСКУСИЯ

Пет са основните принципи на духа – *активност, хармония, единство, независимост и божественост*. Те съответстват на петте елемента в източноазиатските религиозно-философски учения – *огън, вода, земя, метал и въздух*.

Основните прояви на духа са първични и публични. Първичните имат априорна, извънпитна същност. Те са непосредствен израз на божественото, което е отвъд познатото, преживяното и недостъпно за рационално възприемане и интерпретиране. С тях се валидират естествените основания на *съвестта, общението и интуицията*. Те запазват устойчиво присъствието си във *времето и пространството*. В тази връзка, трите състояния на духа са преки проекции на ненарушените и запазени отношения на *божествената пропорция*. Първичните прояви на духа локализируют мястото на човека в света като естествена, съставна част от преливанията и взаимодействията в природата. С тях не се налагат лимити на проявления. Първичните прояви преекспонират и валидират естествената екологичност на духа. Противоположно на тях, публичните прояви са резултат от взаимодействията на духа с физиологичните потребности на тялото или волята, разума и чувствата на душата. В резултат, трите състояния на духа – *съвест, общение и интуиция* – се натоваарват с конкретна смислова значимост. Въз основа на включването на времето се обуславят променящи се локалитети на човека в света.

Силата на духа има отношение и пряка връзка с априорните, извънпитни прояви на принципите. Разширяването на проявленията им се преутвърждават от публичните прояви. Същевременно слабостта или мизерията на духа непосредствено се детерминират с въздействията и влиянията от разума и чувствата на душата или от физиологичните потребности на тялото. С публичното им преекспонниране изведените на преден план отрицателни чувства, желаниа на егото или стремежите на разума доочертат негативните черти на проявленията му. В тази връзка се видоизменят, и дори късат, естествените основания на екологичността на духа.

Естествените принципи на духа са поле, на което се задават и формират разнообразни взаимоотношения в социокултурната среда. Първите четири принципа – *активност, единство, хармония и независимост*, задават и детерминират с априорните прояви екологичността на духа. С влиянията на структурните и функционалните елементи на душата и физиологичните потребности в триединството на човека се разширяват и публичните прояви. Същевременно с тях се локализируют и налагат неконстантни места на човека в света. В тази връзка и автономността на човека не присъства в траен локалитет. Насоката и перспективата за константно установяване се задава и валидират с петия естествен принцип – *божественост*. Определящата го вяра преутвърждава първите четири принципа и в този смисъл налага трайно автономността на човека.

Активност

Активност – първият принцип на духа. Присъствието му е естествено предопределено. От началото на човешкия живот до неговия край активността има разнородни прояви.

Присъствието на принципа намира изрази с първичните и публичните му прояви. Първичните прояви са свързани с божествения си произход и в този смисъл валидират априорната, извънпитната им същност. Публичното им изразяване се разширява в резултат на влиянията в триединството на човека. В този смисъл се натоваарват с нова смислова значимост състоянията – *съвест, общение и интуиция на духа*.

Божествеността формира несъзнаваните ценностно-неутрални проявления на принципа. На първичния етап при *съвестта* отсъстват чувствата или обективизирана символика и в тази връзка не подлежи на рационално интерпретиране.

Общението намира проявления с не принудиените, естествени движения на тялото, вербалните и музикалните инстинктивни форми.

Интуицията присъства като несъзнавано прозрение. Действеното ѝ присъствие свързва хоризонтите и перспективите с извънпитната естественост на явленията. На тази основа са валидаризират нововъведенията и откритията в света.

Априорните прояви на принципа на активност валидаризират екологичното състояние на духа. Публичните прояви на принципа са в пряко отношение с взаимодействията в триединството на човека. С тях се предопределя систематизацията и класифицицията на формираните символни форми. В тази връзка се очертава съществената страна на културата – обективиране на духа в символни форми.

Влиянията върху принципа на активност го изправят пред различни предизвикателства. Съществена насока е новосъздадената символика, задаваща хоризонти и перспективи на нова реалност. Въздействията в триединството на човека променят отношенията в златната пропорция. Основна причина за това са предизвикателствата на обособените класифициционни схеми на символните форми. Потребностите на интерпретативната комуникация налагат *общуването* като водеща насока на публичните проявления. Социокултурната среда се свързва с налагането на конкретни решения и търсенето на отговори на житейските предизвикателства. В този смисъл значими са формираните нови парадигми. С тях част от смислово натоварената символика губи първоначалната си значимост. Пример е лелящата символика, създадена в древна Индия. Първоначалният ѝ смисъл се различава коренно от интерпретацията ѝ през Втората световна война. С видоизменена смислова значимост се свързва пречупеният кръст. Подобна съдба имат и други древни символни форми. Въпросите за загубата или промяната на началното смислово определяне се усложнява и от различните видове интерпретации – митологични, логични, поетични, математични и др. Всичко това активира съвременния археологичен подход. Въпреки това древните артефакти, подложени на съвременните преоткривания, се свързват само с отделни аспекти. В тази връзка археологичният подход фрагментира смисловата значимост на символиката.

Постигането на ново познание, съзнаване и интерпретиране на символиката, мнозина автори интересират като съществен скок от и на човека. В тази връзка и *съвестта* свързва вариативните си състояния, задавани от чувствата, разума или волята на душата. При това се смесват интерпретациите на духа с душата и в този смисъл се заличава тяхното самостоятелно присъствие.

Систематизирането и класифицирането на символните форми са непосредствен отговор на потребностите на живота. Това, от своя страна, дава основа и за нови изразни аспекти на *интуицията*. Афиширането или възпрепятстването ѝ се ограничава от наложените парадигми при структурните и функционалните стереотипи на социокултурната среда.

Свързването на формираната символика със смисъл предопределя и различните ѝ интерпретации. Пример на това е алгебрата. Тя е формирана в Месопотамия, междуречието на Тигър и Ефрат, 7 хил. г. пр. Хр. Заедно с нея са създадени дуалистична, десетична, шестнадесетична и шейсетична броични системи. Дуалистичната система използва 0 и 1. В съвременното тази система успешно се инфилтрира в операционните системи на компютрите и другите информационни технологии. С прилагането ѝ днес се валидаризира реалност, намираща приложение в различни аспекти на съвременния живот.

Разнообразието на природната и обитаемата среда предопределя присъствието на *принципа на активност* като безкраен във времето. Естествената му жизненост се преутвърждава с опитите да се следват естествените преливания, задаващи екологичния компонент на съвестта, интуицията и общението. Динамиката на процесите в света предопределя естественото присъствие на принципа. Първичните, априорни прояви на принципа са непосредствен израз на екологичността на духа. С това се задава и детерминира мястото на човека в света – съставна част от естествените процеси на

преливане и взаимодействие в природата. Публичните прояви на принципа се формират от влиянията в триединството „дух, душа и тяло“ на човека. В тази връзка присъствието и локализирането на човека пряко се предопределя от парадигмите в социокултурната среда. Тя предопределя разнообразни основания, включващи и ограничения, за локализирането на човека в света.

Хармония

Хармония – вторият принцип на духа. С него се детерминира, следва и преоткрива хармоничният баланс между различията. С принципа се преутвърждават отношенията на духа с душата и тялото в златната, божествената пропорция. Съвестта, общението и интуицията на първичните прояви имат априорна, извънопитна основа. С тях се валидарира хармонията като естествено състояние на съвестта, общението и интуицията. Трите принципни изрази на духа несъзнавано следват и се придържат към преливанията и взаимопроникванията в света. За мнозина насоката за следването на хармоничния баланс на света е фундамент и насока за налагането на здравословен начин на живот. С извънопитните прояви се валидарира автономността и мястото на човека, естествено вписан в заобикалящия свят. С тях периодично се реактуализира естествената екологичност на принципа. Възникващите промени и изменения в природната среда перманентно деактивират извънопитната същност на принципа. Влиянията в триединството на човека разширяват и преекспонират нови смислови значимости на публичните прояви и състояния на принципа. Тези предпоставки вариативно променят мястото на човека в света или контурно очертават автономността му.

Взаимодействията със структурните или функционални елементи на душата се подпомагат и от възникващите предизвикателства в социокултурната среда, извеждайки *субективната безпомощност*. В тази връзка публичният израз на *съвестта* приема форми, предопределени от чувствата, разума или волята на душата. За запазването на душевния комфорт често хармоничният баланс в природата интерпретативно се свързва с морала. Публичните прояви на принципа се повлияват многоаспектно от особеностите на социокултурната среда. Те са непосредствен израз на чувствата и волята на душата. В този смисъл публичните прояви усилват и преекспонират *субективното его, агресивността, незачитането на чуждо мнение, неуважение достойнството на другия или прояви на крайни форми на самоуправство*. В тази връзка търсенето на съпротивителните подходи и пътища за изход от действителността активират принципа на *реципрочната негативност*.

Формите на *общуването* са зависими от силата или слабостта на следване на природния баланс. Промените в околната среда, причинени от стопанските дейности на човека, както и периодичните промени в социума, извеждат на преден план съвременните рефлексии за минимизиране на последиците. Инспирираните практически дейности са най-разнообразни – залесявания, запазване на естествения фонд на тропичните гори, защита на застрашени от изчезване животински видове или растителни видове и др. В този смисъл съвременните парадигми налагат специфични подходи за запазване на екологичността на средата. Аспектите на общуване в социалната среда са в две противоположни направления – от субекта към обществото и обратно. Незначителни са възможностите на отделния индивид за структурирането и функционирането на средата. Пример за това е наложената йерархия за отбелязване на някои християнски празници. *Смъртта* (Успение) на Св. Богородица се отбелязва като по-значим празничен ден от *раждането* (Рождеството ѝ). При това приобщените и вярващите се затрудняват от тази обратна редоположеност.

Интуицията има разнообразни проявления при следването на естествената хармония. Интуитивните прозрения са несъзнателно проникване в потока на хармоничния баланс на света. Те се подпомагат от чувствата и волята на душата, както и физиологичните особености на тялото.

Аспектите *съвест, общение и интуиция* носят специфични особености, свързани с принципа на хармония. Вариативните търсения от влиянията на душата и тялото са предизвикателства за завръщане и доближаване до естественото състояние на хармоничен баланс. Търсенето и разкриването на нови пътища предопределят самоосъществяването на принципа на хармония през времето.

С принципа на хармония се очертава съществена страна и насока на самоосъществяващата се *автономност на човека*. Първичните, априорни прояви детерминират мястото на човека като неизменен елемент от естествения хармоничен баланс в света. В тази връзка локализирането на човека пряко се детерминира от протичащите процеси в света. Взаимообусловените влияния в триединството „дух, душа и тяло“ на човека и нарушаването с това на пропорционалните отношения на божествената пропорция очертават публичните проявления на принципа. Аспектите и силата им се субсидира и от структурните и установените функционални стереотипи на социокултурната среда. В този смисъл се налагат самостоятелно обособени локалитети на присъствие на човека в света.

Единство

Единство – третият естествен принцип на духа. С него се очертават контурите за възприемане и интерпретиране неделимостта на човека и света. Перспективата на естествена цялостност приоритено преекспонира първичните, извънпитни прояви на принципа. С принципа се валидарира съществената перспектива на автономността и трайното място на човека в света. Публичните форми на принципа се задават от физиологичните особености на тялото или разума, чувствата и волята на душата, зададени от социокултурната среда. Промененото възприемане и интерпретиране на целостта предопределя и съществени изменения на естествената екологичност на принципа. Първичните прояви присъстват като несъзнавано състояние на единение на човека със света. В тази връзка състоянията на неговите *съвест, общение и интуиция* свързват божествената им същност с колективното несъзнавано.

Периодично налагащите се прегради пред субекта, свързани с консуматорските условия и свързаните с тях парадигми, разширяват ареалите на публичните проявления. Последиците от съвременните насоки в развитите индустриални страни имат най-различни социални форми и парадигми. В тази връзка целостта, единството се нарушава от обективните процеси на индустриализация. Тяхното начало се полага през XVIII век. С тях се съпътства формирането на нов начин на живот, нарушаващ естествените взаимовръзки на човека със света. Единството на човека със заобикалящия го свят периодично се нарушава от дейностите му, задаващи промени на обитаемата среда. Външните прояви, свързани с човешките действия, разширяват предизвикателствата с видоизменянето на онтологичността на принципа и естествената му екологичност. Въз основа на всичко това основните проявления на духа *съвест, общение и интуиция* преекспонират с различни състояния и интерпретативни аспекти.

Съвестта валидарира състоянието на единение на човека със света и от стопанската практика. Днес нарушената естествена връзка ограничено присъства в ограничени райони на света. Подкрепящ пример на това е писмото от 1853 г. на индианския вожд Сиатъл. В него той се обръща към президента на САЩ Франклин Пиарс. С писмото си той отбелязва настъпващите промени в природата от дейностите на човека. Същевременно Сиатъл изтъква естествената съобщност на човека със света - „ние сме част от земята и тя е част от нас...“, „планиските скалисти върхове, зелената трева от прериите, топлината на мустанга и човека принадлежат на една фамилия“. И още: „ние благоговеем пред нашите гори, дърветата и реките са наши братя“. „Равновесието... е единството ни...“. Светът е общ и еднакъв за всички.

В последните векове съпротивата от нарушаващото се естествено състояние се засилва успоредно с нарастването на енергийните потребности. Усложняващите се взаимоотношения в релацията човек–природа формират перспективите на дистанциране от заобикалящата го действителност. В тази връзка нарушената цялост предизвиква търсене на решения с опитите за реактуализиране на принципа за единство. Същевременно търсенията се актуализират с проблемите на екологичните предизвикателства.

Интуицията на духа се свързва с перспективата на взаимообусловеност и неделимост на човека със света. В тази връзка швейцарецът Ж. Ж. Русо, интуитивно предусещащ негативите на индустриализацията, акцентира върху необходимостта: „Да се завърнем към природата!“; „Да се живее по естествените правила!“ и други в този аспект.

Нарушеното единство на човека със света става обект на изследване на наложените подходи на човека към света. В тази връзка мнозина се насочват към валидизиране на вариативни заместители на естествената екологичност на принципа. Акценти на отчуждението, индивидуалното търсене на изход или другите последици от процесите на индустриализацията стават предмет на изследвания. В тази връзка се валидизират и други аспекти на *общуването*.

За преодоляване на нарушеното единство представителите на източноазиатските мистични учения налагат коренно различен начин за формиране на отношенията към света. Същественото, което изтъкват – човекът, не е необходимо да се стреми да установява власт, да има покровителствено отношение към природата, а да следва естествените преливания и взаимодействия в нея. Школата, която налага този позиция, е създадена през VI в. пр. Хр. от китаеца Конфуций. В синтез той постулира: „Човекът не трябва да променя света, а да следва естествените му промени“.

Определянето на единството на човека със света предопределя и други аспекти на интерпретация. В този смисъл единството на човека със света има интерпретации: единен, еднороден, взаимна връзка, взаимна зависимост и обусловеност и др.

С принципа на единство се детерминират взаимосвързаността и взаимообусловеността на човека със заобикалящата го природна среда. В тази връзка се налагат непосредствените ориентири на *субективната автономност*. Априорните, извънпитни прояви на принципа дефинират единението и интегрирането на човека в света. В зависимост от принципното основание се преутвърждават локалитети на *субективното присъствие*. Наред с вътрешно иманентните основания значимо влияние за положението на човека в света оказват структурните изменения на социокултурната среда и преди всичко функциониращите процеси на индустриализацията. След XVIII век с индустриализацията се налагат парадигми за целево подчиняване, преработване и използване на природната среда. В тази връзка необходимостите и целенасочените действия на човека детерминират разнородни места за неговото присъствие.

Независимост

Независимост – четвъртият естествен принцип на духа. С него лоцирането на субекта в центъра на свободата се предопределя и преосъществява като естествено състояние на вътрешна свобода. Принципът на независимост се свързва с първичните и публичните му присъствия.

Първичните, извънпитни прояви не се дефинират с рационални форми състоянията на *съвестта*. Абстрактните жестове на непосредствените движения или вербалните изяви са естествени форми на непринуденост и лекота на *общението*. Вътрешноприсъщата божественост предопределя насоките и аспектите на интуицията. С априорните, извънпитни прояви се оконтурява фундаментът на екологичната перспектива на духа.

На първичните прояви противодействат и повлияват предизвикателствата от структурните и функционални особености на социокултурната среда. С видоизменянето на детерминантите на духа се оконтуряват разнообразни аспекти на интерпретации. В тази

връзка принципът на независимост функционално извежда на преден план публичните си прояви. Като водещ аспект при тях се налага *свободният избор и свободната воля на човека*. За да се превъзмогне тривиалността при публичните прояви на принципа, ще се приведе пример с полета на ято и птица. Етапите, през които преминава птицата, са приближаване, приобщаване и следване. Процесът прекъсва, когато свободният избор се отъждествя като водещо основание за проява на свободната воля.

Взаимодействията в триединството „дух, душа и тяло“ разширяват принципните основания на проявите на независимост. Проекциите на проявите в англосаксонския свят се свързват със създадената Магна харта през 1215 г. в Линдиефари, Англия. Тя е съществената основа, натоварваща със смисъл и извеждаща в приоритет достойнството на човека. Изведените права и свободи на гражданите са основанията за регулиране на отношенията в социокултурната среда. Формираните фундаменти с хартата са предпоставки за реактуализирането на законите през XVI век във Франция. Тази насока се разширява и в други западноевропейски страни. През XX век тя е основа за приемането на Декларация за правата на човека от ООН. Макар че декларацията става общовалидна за всички страни на света, публичните прояви се съпътстват от случаите за нарушаването ѝ, включително изкуствено създаваните прегради. От една страна, опитите за налагане на външно субективно егo, а от друга – ограничаващи разпоредби, норми, религиозни възгледи или политически идеи и практики, дават възможност за практическо реализиране на принципа на пробата и грешката. Тези бариери налагат ограничения пред естествените прояви на принципа и в този смисъл необходимостта от перманентното му отстояване.

Към естествените прояви на принципа се приобщават и публичните. Възникващите проблеми пред *съвестта* от въздействията в триединството са предпоставки, задаващи неестествени проявления – нечиста, успокоена или приспана. В този смисъл предизвикателствата, зададени от триединството на човека, се свързват основно с дейността съпротива за защита на личната свобода.

Общението при публичните прояви се оконтурява и свързва с проявленията на свободния избор и свободната воля. Те са ареалите, които очертават субективната автономност.

Интуицията и нейните прояви са пряко зависими от особеностите на отделните субекти. Затова и проявите ѝ имат различни направления – усет, способност за несъзнателно проникване в същността на явленията или прозрение. Като естествено продължение на аспектите на интуицията се валидаризират различни насоки и проявления.

Принципът на независимост налага проективния израз на естествената вътрешна свобода, предпоставка на *субективната автономност*. С извънпитни му прояви се задават и очертават пространствени хоризонти и перспективи на човека в света. Вътрешно-присъщата му самостоятелност обективира и преекспонира *свободата на естествения избор*. Ограничаването на самостоятелността задава и налага концептуализиран израз от влиянията в триединството на човека. В тази връзка публичните прояви се базират на разнообразието на концептите на времето и пространството и на тези основания се детерминират локалитетите на *субективното присъствие*.

Божественост

Божественост – петият естествен принцип на духа. Той пряко произтича от вярата в Бог, безпрекословното възприемане, следване и страхопочитание пред свръхестествената му сила. Проявленията на духа *съвест, общение и интуиция* са непосредствен израз на водещата насока на божеството и божествения произход на човека. С божествения принцип се разширява активността, хармонията, единството и независимостта (свободата) на духа. С него се преекспонира априорния, извънпитния произход. В тази връзка се лоцира разнообразието на субективната автономност в универсума на света.

Аспектите на божественния принцип намират изрази във всички аспекти на живота. Трансценденталните изразявания са отликите на всеки субект. Естественото състояние на съвестта е *вяра в Бог и живот с Божие присъствие*. Вярата задава разнообразните прояви на естественото (иманентно присъщо) или публичното ѝ изразяване. Постигането на естествено състояние на съвестта се подпомага от необходимостите за постигане на психологически комфорт. Практическата му страна се предопределя от силата на следването му.

Множество са факторите на външните условия, влияещи на принципа. Една част от тях са популяризирани с публикации, които свързват вярата в божеството с генна предусловеност на субектите. Изследванията се подкрепят от провеждани практически изследвания. В тази връзка е и тригодишен проект от международен изследователски екип. В изследването са участвали 57 учени от 20 страни, представляващи различни култури. Изследователите са направили 40 вида аналитични и емпирични изследвания. В резултат се извежда – *вярата в боговете и задгробния живот има естествено присъствие и прояви на човека*. Наред с това се извежда – *атеизмът е вторична проява, повлияна от разума*.

Изследванията за влиянието на вярата върху човешкия организъм са самостоятелно поле за анализи. В тази връзка е реализираният проект от Харвардска клиника и Здравен научен център към Университета в Далас, Тексас. Според получените резултати броят на белите клетки се увеличава от практикуващия вяра в Божество. Проучване на 1144 лекари, специалисти по вътрешни болести, показва още, че 85% от тях смятат, че вярата в Бог помага на пациентите да оздравеят. Проведени изследвания в САЩ показват, че вярващите хора, които се молят и ходят на църква, са значително по-рядко зависими от алкохол и други психоактивни вещества. Изтъква се, че враждебността (повлияна от разума на душата) играе основна роля при липсата на прошка и затова има губелно влияние върху здравословното състояние. Най-вреден е ефектът на враждебността върху сърдечно-съдовата система. Описани са много примери, при които намаляването на гнева и враждебността са в състояние да повлияят върху физическото здраве. Изводите на изследователите имат съответствие с концептуалните вярвания на суфистите и Кабала. За тях *божествената искра* всеки носи в себе си. С каквато сила са проявите за активизиране или неактивизиране на духа, с такава мощ или слабост ще са въздействията върху субекта. В този смисъл силата на принципа валидизира публичните си прояви от взаимодействията с душата и тялото. Затова и разнообразната гражданска употреба на принципа се свързва с различни определения – необикновен, чуден, непостижим, възвишен, чист, безсмъртен.

Принципът на божественост налага перспективите си на водещ импулс за живота и насоки за формиране на отношенията в социокултурната среда. Същевременно опитите за негирането на принципа, и преди всичко дистанцирането от неговата идеалност и неизразимост, задават проблемния хоризонт на субективната екологичност.

Животът и неговата святост преутвърждава принципа на божественост. В този смисъл с него се валидизират подходи за смекчаване на предизвикателствата от реалността на света.

Развитието на принципа на божественост с вярата създава основата за преодоляването на субективните противоречия. В този смисъл с него преекспонира взаимовръзката на мястото на човека в света и сливането му със смисъла на живота.

Вярата предопределя ранообразните перспективи на присъствие. Смъртта и нейното преодоляване имат съществено присъствие и значимост. Възкресението при християнството налага присъствието на основа за нейното превъзможване. С възкресението се продължава животът с други средства. В този смисъл с интерпретирането му като априорен или публичен израз се очертават аспектите на *общението*, очертаващи границите между началото и края на живота. Съществен аспект при проявите в социорелигиозната

среда е покаянието. Това е действена насока, иницирана от естествените първични прояви и публичните действия и практики на субектите.

Интуицията се налага като основа за създаването на религиозна символика, определяне на чудеса, нестандартни явления и др. Проявите на алогичната божественост се задават от носената на подсъзнателно ниво непрероденост на архаичния, езически свят. Срещите, дори с пълно отрицание на вярата, присъстват сред повлияните от разума на душата, стремящи се да установят собствен контрол над света.

С принципа на божественост цялостно се изгражда *автономността на човека*. Зарядът на вярата, чудесата, божиите видения и знаци предопределят разнообразното интерпретиране и локализиране на човека в света. С вярата се структурират и функционално детерминират априорните, естествените с публичните проявления. В този смисъл се обединяват субективните перспективи и се валидират в хоризонт на професионалната общност.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Извеждането на естествените принципи на духа се налага от съвременните проблеми на природната и социокултурната среда, задаващи предизвикателства пред човека. Критичният анализ на неекологичните прояви предопределя диференцирането на божественото, първично състояние на принципите на духа от публичната му същност. Особено показателни са промените в социокултурната среда и свързването на духа с отрицателните му прояви – валидизиране на крайните форми на субективното его и налагането на духовната мизерия и свързаните с нея неекологични перспективи. Промените, видоизменящи баланса между трите сфери в социокултурната среда, валидират насоката за проявите на божествеността му същност. Възможностите за ограничаването на възникващите предизвикателства в заобикалящия ни свят и неестествените взаимоотношения в социокултурната среда предопределят завръщане и решаване чрез естествените принципи на духа на възникващите съвременни проблеми.

ЛИТЕРАТУРА

1. О Духе, душе и теле, Архиепископ Лука Войно-Ясенецкий, http://www.pravoslavieto.com/books/o_duhe_dushe_i_tele.htm.
2. Три части човека – дух, душа и тело: <https://bible.ws.ua/vse-knigi-sluzheniya-Uitness-Li-i-Vochman-Ni/kniga-chasti-cheloveka-Uitness-Li-chitat-onlayn/1/>.
3. Христов, Л. 2019. Съображения за формирането на два основни социокултурни модела в Европа. Списание за наука „Ново знание“ 8-1, 31-44.
4. Юнг, К. Колективното несъзнавано, С. 2003.
5. Ecology of the Spirit Community: <http://ecologyofthespirit.com/>.